

GÖZALTINDA KAYBEDİLME KULP-ALACAKÖY KAYIPLARI

Yeni Duruşma 3 Şubat 2015 tarihinde saat 09:30'da Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edecek

9 Ekim 1993 tarihinde Muş ile Diyarbakır'ın Kulp ve Lice ilçeleri arasındaki bölgede gerçekleştirilen bir operasyonda Mehmet Salih Akdeniz, Celil Aydoğdu, Behçet Tutuş, Mehmet Şerif Avar, Hasan Avar, Bahri Şimşek, Mehmet Şah Atala, Turan Demir, Abdo Yamuk, Nusreddin Yerlikaya, Ümit Taş gözaltına alınmış ancak bir süre sonra kendilerinden haber alınamamıştır.

9-10 Ekim 1993

Askeri Operasyon

11 kişinin gözaltına alınması

1993-1994

Gözaltına alınanların yakınlarının şikayet başvuruları. Soruşturma dosyasının açılması.

1996-2001

AİHM başvurusu ve sonucu (AİHS'in 2. 3. 5. 13. ve 25. maddelerin ihlali)

Kasım 2003

Toplu mezar bulunması- Adli Tıp incelemesi - TBMM Meclis Soruşturması

7 Ekim 2013

Yavuz Ertürk hakkında yakalama kararı zaman aşımı süresini durdurdu

11 Ekim 2013

İddianamenin hazırlanması ve kabulü (Diyarbakır)

19 Şubat 2014

Güvenlik gerekçesiyle Ankara'ya Nakil * (4.sayfaya bkz)

KULP-ALACAKÖY GÖZALTINDA KAYBEDİLENLER	1. Mehmet Salih Akdeniz 2. Celil Aydoğdu. 3. Behçet Tutuş. 4. Mehmet Şerif Avar 5. Hasan Avar. 6. Bahri Şimşek.	7. Mehmet Şah Atala. 8. Turan Demir. 9. Abdo Yamuk. 10. Nusreddin Yerlikaya. 11. Ümit Taş (16 yaşında)
ŞÜPHELİ	Yavuz Ertürk, Emekli Tuğgeneral	
İSNAT EDİLEN SUÇ:	Birden fazla kişiyi aynı sebeple öldürme, halkı isyana ve birbirini öldürmeye teşvik, cürüm işlemek üzere teşekkül oluşturma	
SEVK MADDESİ:	TCK 450/5, 31,33, TCK 149/1,	

	TCK 313/1-2-3
OLAY TARİHİ VE YERİ:	9 Ekim 1993, Kulp-Alaca Köyü
SORUŞTURMA NO	2013/2531
İDDIANAME NO:	2013/687 Tarih: 11 Ekim 2013 11 Ekim 2013 tarihinde Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi (TMK 10. Madde ile görevlendirilmiş) tarafından kabul edildi.
DURUŞMA TARİHLERİ	
1. DURUŞMA	25.12.2013 Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi – Özel yetkili
2. DURUŞMA	27.12.2013 Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi – Özel yetkili
3. DURUŞMA	19.02.2014 Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi – Özel yetkili
4. DURUŞMA	26.05.2014 Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi
5. DURUŞMA	03.07.2014 Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi
6. DURUŞMA	21.10.2014 Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi
7. DURUŞMA	03.02.2015 Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi

Soruşturma Süreci (Ekim 1993-Ekim 2013: 20 yıl)

5 Ekim 1993 tarihinde Mehmet Ali Taş'ın oğlu Ümit Taş için yaptığı başvuru sonucunda Cumhuriyet Savcısı Kulp Jandarma Bölge Komutanlığına ve Güvenil Müdürlüğüne sormuştur. Güvenlik Müdürü, Ümit Taşın gözaltına alındıktan sonra bırakıldığını belirtmiştir.

Seyithan Atala (Mehmet Şah Atala), Mehmet Emin Akdeniz (Mehmet Salih Akdeniz ve Celil Aydoğdu) Hüsni Demir (Turan Demir), Keleş Şimşek (Bahri Şimşek) tarafından Diyarbakır DGM Savcılığına yapılan başvuruların sonucunda ise kayıtların gözden geçirildiğine ve kayıp olduğu söylenen kişilere ilişkin bir kaydın olmadığına dair yanıtlar el yazısıyla yazılmış olarak verilmiştir. Aziz Atala ve Hüseyin Demirin verdiği dilekçelere ise aynı yanıt sözlü olarak verilmiştir. Bingöl Başsavcılığı ve Kayseri DGM Savcılığı da yapılan başvurulara el yazısıyla yazılmış aynı yanıtı vermişlerdir.

Kulp Cumhuriyet Savcısı 1993/10 sayılı bir soruşturma dosyası açmış, 28 Aralık 1993 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığından bilgi istemiş, Diyarbakır DGM Savcılığı 19 Ocak 1994 tarihinde verdiği yanıtta kayıtlarda bu isimlerin olmadığı yer almış.

Yapılan bütün başvurularda kayıp kişilerin gözaltına alındığına dair şikayet olmasına karşın 31 Ocak 1994 tarihinde Kulp Cumhuriyet Savcısı, kayıp kişilerin PKK tarafından kaçırıldığı iddiasıyla dosyayı Diyarbakır DGM Savcılığına göndermiştir.

Soruşturma sürecinde iki önemli dönüm noktası bulunmaktadır:

- 2001 yılında AIHM tarafından verilen ihlal kararı (tüm tanıkların ifadeleri)
- 2003 yılında Kulp ilçesinde Alacaköy yakınında bulunan bir toplu mezarda ortaya çıkan kemiklerin bir kısmınının kaybedilenlere ait olduğunun Adli tıp tarafından belirlenmiş olması; TBMM Araştırma Komisyonu'nun etkili soruşturma yapılmadığına dair raporu

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru (1994-2001: 7 yıl)

(Akdeniz ve Diğerleri, Başvuru No: 23954/94, Karar No: 31 Mayıs 2001)

Başvurucular, yakınlarının güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra kaybolduklarına ve ölmüş olabileceklerini, bundan da yetkililerin sorumlu olduğunu, etkili bir soruşturma yürütülmediği böylelikle AIHS'in Yaşam Hakkını düzenleyen 2. Maddesinin esas ve usulden ihlal edildiği, yakınlarının gözaltında tutulma koşullarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele oluşturduğu (özellikle soğukta bekletme, dövme ve psikolojik baskı) için Sözleşmenin İşkenceyi yasaklayan 3. Maddesinin ihlal edildiği, yakınları gözaltında kaybedildiği için Sözleşmenin Kişi Güvenliği hakkını düzenleyen 5 (1). Maddesinin, etkili bir giderime erişimin sağlanmaması nedeniyle 13. Maddesinin ve nihayet bireysel başvuru hakkının kullanılması sürecinde karşılaştıkları ciddi müdahaleler nedeniyle Sözleşmenin 34. Maddesinin ihlal edildiği iddiası ile AIHM'e başvurular.

AIHM, 31 Mayıs 2001'de davayı sonuçlandırarak, Sözleşmenin 2. 3. 5(1). 13.cü ve 25. Maddenin ihlal edildiğine karar verdi.

Toplu Mezar Bulunması ve Adli Tıp ve Soruşturmanın devamı

Olayın olmasının ardından 10 yıl sonra 02 Kasım 2003 tarihinde bir çobanın Alaca Köyüne 500–600 metre mesafedeki bir dere yatağında toprak yüzeyine çıkan bazı kemik ve bez parçalarını bulması ve İHD Diyarbakır şubesine başvurması sonucunda Kulp Cumhuriyet Savcısı ile kemikler toplandı, bulunan kemiklerin kime ait olduğunun belirlenmesi için bazı aileler doku örneği verdi ve Adli Tıp Kurumuna gönderildi. Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi tarafından gönderilen 30.12.2005 tarih ve 915-61097 sayılı raporda olay yerinde bulunan kemiklerin en az dokuz kişiye ait olduğu ve bunlardan iki tanesinin Mizbah Akdeniz'in babası Mehmet Salih Akdeniz ile Ahmet Tutuş'un babası Behçet Tutuş'a % 99,99 oranında ait olabileceği tespit edildi.

Bunun üzerine açılan soruşturmada Kulp Savcılığı görevsizlik kararı verdi ve dosyayı "Suç tarihinde Bolu 2'nci Komando Tugay Komutanlığı'nda görevli asker şahısların işlediği askeri suçlarıyla ilgili soruşturma yapmak görev ve yetkisinin" askeri savcılığa ait olduğu gerekçesiyle, askeri savcılığa gönderdi.

Yakalama Kararı, İddianame Hazırlanması ve Mahkeme Süreci

Diyarbakır 7. Kolordu Komutanlığı Askeri Savcılığında bulunan ve herhangi bir işlem yapılmayan dosyaya ilişkin Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığının yürüttüğü ayrı bir soruşturmada, dönemin Bolu Dağ Komando Tugay Komutanı Yavuz Ertürk'ün 7 Ekim 2013 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesinin alınmasının ardından Soruşturma Savcısı Yavuz Ertürk hakkında yakalama kararı çıkartarak **zaman aşımı süresini durdurdu**.

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcivekilliği tarafından hazırlanan 19 sayfalık iddianame, 2013 yılı Ekim ayında Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesince kabul edildi. İddianamede emekli Tuğgeneral Yavuz Ertürk hakkında 11 kez müebbet ve 25 yıla kadar hapis cezası istendi.

Mahkemenin Diyarbakır'dan Ankara'ya Nakli

Yargıtay 5. Ceza Dairesi, Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada sanık eski Bolu 2. Komando Tugay Komutanı emekli Tuğgeneral Yavuz Ertürk'ün "güvenlik" gerekçesiyle yargılamanın başka ilde görülmesi yönündeki talebini değerlendirerek davanın Ankara'da görülmesini kararlaştırdı (Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 04/02/2014 tarih, 2013/106 esas 2014/28 sayılı kararı).

Dava önce TMK 10 ile görevli 13. Ankara Ağır Ceza Mahkemesine gönderildi. Dava sonra TMK 10. Maddesinin kaldırılması sonucunda dava Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesine devredildi.

Dava Nakillerine İlişkin Görüşümüz

Dava nakilleri 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre yapılmaktadır. Anılan kurala göre: "(2) Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister."

Görüldüğü gibi nakil için karar üç merciin değerlendirmesinden geçmektedir. Davaya bakan Mahkeme, Adalet Bakanlığı ve Yargıtay 5. Ceza Dairesi.

Sonuç olarak, bu üç merciin iki hususa karar vermesi beklenmektedir:

- Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılmasının kamu güvenliği için tehlikeli olduğuna
- Bu tehlikenin adil yargılanmaya etkisinin, davanın yetkili ve görevli mahkemenin elinden alınmasından daha büyük olduğu.

Bir başka deyişle, burada yetkili mercilerden bir tartı işlemi yapması beklenmektedir. Kamu güvenliği tehdidi ile yetkili ve görevli mahkemede davanın görülmesinin getireceği fayda arasında bir değer tartısı yapılacaktır. Söz konusu dava bir ağır insan hakları ihlaline ilişkin olduğunda bu tartı işleminin önemi daha da artmaktadır. Şöyle ki; her davanın yetkili ve görevli mahkeme tarafından incelenmesi doğal yargıç ilkesinin bir gereğidir. Bunun yanında, ceza davalarında tarafların yakınlarının, olayın tanıklarının suçun işlendiği yerde bulunması, ifadelerin doğrudan davaya bakan yargıç tarafından dinlenilmesi, delillerin bizzat yargıç tarafından toplanması ve incelenmesi gibi faktörler adil yargılanma açısından hayati önemdedir. **Bu nedenle, keyfi olarak bir dava bir yerden alınıp başka bir yere nakledilemez.** Bu faydadan daha ağır basan risklerin varlığı gösterilmelidir. Ağır insan hakları vakalarında ise

Devlete düşen ispat yükünün daha da ağırlaştığı belirtilmelidir. Ağır insan hakları ihlallerinde, bizzat mağdur yakınlarının davaya katılma hakkı gerek AİHM gerekse AYM kararları ile tanınmıştır. Bunun yanında, toplumun ve özellikle ihlallerin gerçekleştiği yerde yaşayanların hakikati bilme hakkı, davanın serencamını izleme imkanları ile hayata geçirilebilir. Davaların doğal yargıç güvencesinden kaçırılmaları halinde bu imkansız hale gelecektir.

Bugüne kadar, Türkiye'nin bütün kritik siyasi davaları kamu güvenliği gerekçesi ile başka illere aktarılmıştır. Nakil kararlarının hiçbirinde, ne yerel Mahkemenin ne Adalet Bakanlığı'nın ne de Yargıtay Dairesinin gerekçesi açık değildir. Dahası bu kararların hiçbirinde Yargıtay, yukarıda özetlediğimiz temel fayda çatışmasını tartışmış, bir tartı kurmuştur. Bu haliyle gerçek anlamda bir yargı kararının olduğunu söylemek bile güçtür. Kural Devletin adil yargılanmayı sağlayacak güvenliği tesis etmesidir. Bunu istisnası çok özel olaylarda ve somut delillere dayanan gerekçelerle davanın nakil edilmesidir. Kulp davası, yıllar önce gerçekleştirilmiş ağır bir insan hakları ihlaline ilişkindir. Üzerinden bu kadar çok zaman geçmiş, AİHM tarafından ihlal olduğu tespit edilmiş bir vakanın nasıl olup da kamu güvenliğini tehdit ettiğini açıklayan hiçbir gerekçe olmaksızın başka bir ile nakledilmesinin hukuki meşru bir açıklaması yoktur.